

PARTENERI
Institutul de Politici Publice
Mișcarea Europeană din Moldova
Asociația pentru Politică Externă din MoldovaJurnal 7
de Chișinău

Cuvântul

Observatorul
de Nord

GAZETA de SUD

ARGUMENT

Plecarea
lui Leancă și nevoia
de continuitate

Sorina Ștefărcă

Aveam o sută de gânduri legat de acest editorial de final de an. A fost bun, anul?.. A fost rău?.. Și dacă, în timp, vom realiza că ceea ce astăzi ne pare ca fiind extrem de rău a fost, de fapt, cea mai bună perioadă din viața noastră?..

Dar toate cele o sută de gânduri mi-au fost date peste cap, luni, de anunțul despre faptul că ministrul de Externe, Iurie Leancă, și-a prezentat demisia. Știam că o va face, într-o manieră sau alta. Fie sub presiunea unei anumite prese-„stenografe” care devine tot mai fidelă „tradiției” de a vedea o singură frază-declarație și, respectiv, de a nu mai trata lucrurile în context - căci a existat un anume context atunci când Iurie Leancă a declarat că-și va da demisia, dacă în 2012 nu vom avea un regim liberalizat de vize cu Uniunea Europeană. Fie sub presiunea internetului, care este un spațiu ideal pentru cele mai diverse jocuri, inclusiv „îl demitem sau ba pe Leancă?”. E și normal să fie așa. Nu este normal însă să credem că viața adevărată este „în rețea”.

„Viața e în altă parte”, vreau să fur un titlu de Kundera... Și, oricât ne-am juca de-a internetul, înțelegem cu toții - chiar și cei mai geloși, pe succesul lui Iurie Leancă, colegi de foste și actuale guvernări: faptul că vorbim de anul 2013 ca despre unul crucial pentru relația Moldovei cu Europa i se datorează într-o măsură definitorie actualului ministru de Externe. Dacă ar fi fost altfel, dacă pentru europeni n-ar fi contat cine este partenerul lor de dialog, ne-am fi integrat demult, încă de pe timpul lui Stratan și Ostalep...

...Luni spre seară, premierul Vlad Filat a anunțat că nu va accepta cererea lui Iurie Leancă. „Nu o voi rupe, o voi păstra și o să i-o întorc atunci când primul cetățean al R. Moldova va intra liber, cu pașaport moldovenesc, în Uniunea Europeană”, a glumit premierul. Dar a spus un adevăr, în definitiv: trăim într-o lume a oamenilor, nu a mașinilor. Și oamenii fac relațiile și... istoria, dacă au suficientă ambiție, mult talent și măcar puțin noroc. Iar în crucialul 2013 tocmai de astfel de oameni avem nevoie. Și de oameni care să asigure continuitatea într-o zonă extrem de sensibilă, care se cheamă „integrarea europeană”... PR? Poate fi și asta. Dar, oare vreți să spuneti că, dacă Iurie Leancă ar fi fost lăsat să plece, am fi scăpat de vize mai devreme?

La mulți ani, ne revedem în 2013!

Integrarea europeană,
cea mai bună opțiune
strategică

Lilia Zaharia,

Asociația Presei Independente

„Integrarea europeană a R. Moldova este cea mai bună opțiune strategică ce ar susține țara în atingerea obiectivelor sale de dezvoltare” - este concluzia de bază a Raportului Național de Dezvoltare Umană 2012, elaborat de Centrul Analitic Independent „Expert-Grup” la comanda Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) în Moldova. Lansat la 7 decembrie în prezența unor înalți oficiali moldoveni și europeni, Raportul, intitulat „Aspirațiile europene și dezvoltarea umană a R. Moldova”, studiază realizările și întârzierile R. Moldova din perspectiva dezvoltării umane, formulând un șir de recomandări ce ar reduce costurile și maximiza beneficiile integrării europene pentru toți cetățenii țării.

Potrivit Raportului Național de Dezvoltare Umană 2012, doar aceasta ar putea susține R. Moldova în atingerea obiectivelor de dezvoltare

Analizând impactul social și economic al integrării europene asupra dezvoltării umane în R. Moldova, autorii Raportului au ajuns la concluzia că un rol primordial în acest proces îl are capitalul uman. Potrivit lui Valeriu Prohnițchi, directorul „Expert-Grup”, țările care sunt mai sărace din punct de vedere al ca-

pitalului uman nu au reușit nici până astăzi să se integreze în toate structurile Uniunii Europene. „Este evident că, dacă o țară duce lipsă de capital uman - mai ales, în sfera guvernamentală - ea se va confrunta cu probleme solide în procesul de integrare”.

➔ Pagina 5

PENTRU AL PATRULEA AN CONSECUTIV

Viena este cel mai bun oraș
la capitolul standarde de viață

Al patrulea an la rând, capitala austriacă este recunoscută drept cel mai bun oraș din lume la capitolul standarde înalte de trai, potrivit companiei internaționale de consultanță „Mercer”. Locul doi în lista de 221 de orașe îl ocupă Zurich din Elveția, iar trei - Auckland din Noua Zeelandă. Urmează Munchen, Vancouver, Dusseldorf, Frankfurt,

Geneva, Copenhaga și Bern. Astfel, cele mai multe orașe din primele zece - câte trei - au fost „delegate” de Germania și Elveția, iar în top se află, în fond, orașe europene. „În ciuda turbulențelor economice, a tensiunii politice și a ratei ridicate a

somajului, în Europa se menține calitatea înaltă a vieții”, menționează „Mercer”. Printre outsiderii Europei de Vest se numără Atena, care a ocupat locul 83. Ultimul în lista țărilor europene este Tbilisi (locul 213). Nici un oraș american nu este prezent în top 25, la fel cum nici un oraș din Rusia - în primele 50 cele mai bune orașe pentru trai. Lista e încheiată de Bagdad, capitala Irakului.

„LE FIGARO”:
„Femeia anului 2012”,
una dintre membrele „Pussy Riot”

În clasamentul alcătuit de una dintre cele mai influente publicații franceze se regăsesc 20 de persoane. Nadejda Tolokonnikova, membră a scandalosei trupe „Pussy Riot” din Rusia, este urmată de soția președintelui american, Michelle Obama, după care vine actrița Meryl Streep. Amintim că, în luna august, cele trei membre ale formației „Pussy Riot” au fost găsite vinovate

de huliganism motivat de ură religioasă, după ce au interpretat un cântec anti-Putin în cea mai mare catedrală din capitala rusă, „Iisus Mântuitorul”. Două dintre ele, inclusiv Tolokonnikova, au primit pedepse de doi ani de închisoare, în timp ce a treia a primit o condamnare cu suspendare. Criticii președintelui Putin au descris procesul „Pussy Riot” drept o vendetă politică.

Foto: Reuters

Moldova așteaptă primele misiuni de evaluare a „planului pe vize”

La 13 decembrie, premierul Vlad Filat i-a prezentat Comisarului European pentru Justiție și Afaceri Interne, Cecilia Malmstrom, primul Raport de implementare a condiționalităților fazei II a Planului de Acțiuni R. Moldova - UE privind liberalizarea regimului de vize. În luna februarie 2013, o misiune a Comisiei Europene va veni la Chișinău pentru prima evaluare a implementării Planului.

Cecilia Malmstrom: „Este foarte importantă fixarea și respectarea reciprocă a unui calendar de acțiuni”

Acest fapt este important în contextul realizării obiectivului privind semnarea Acordului de Asociere în cadrul Summit-ului Parteneriatului Estic, care va avea loc la Vilnius în 2013. „Am primit un mesaj clar de sprijin și apreciere a acțiunilor întreprinse în contextul implementării obiectivului de integrare europeană. Guvernul depune toate eforturile pentru a realiza angajamentele asumate, inclusiv în ceea ce ține de integrarea europeană a țării noastre”, a spus premierul la revenirea acasă. Vlad Filat a apreciat înalt contribuția personală a Comisarului Cecilia Malmstrom și rolul Comisiei Europene în adoptarea de către Consiliul UE a deciziei de a oficializa trecerea Republicii Moldova la cea de-a doua fază a implementării Planului de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize. Totodată, premierul a menționat că, imediat după publicarea de către Comisie,

la finele lunii iunie a anului curent, a Raportului de evaluare a primei faze, R. Moldova s-a angajat plenar în implementarea condițiilor celei de-a doua faze a Dialogului privind vizele. Respectiv, Vlad Filat a spus că R. Moldova așteaptă că UE va detașa primele misiuni de evaluare a implementării Planului în luna februarie 2013.

Cecilia Malmstrom l-a felicitat pe Vlad Filat pentru rezultatele obținute în procesul de realizare a reformelor, inclusiv în structurile responsabile de ordinea publică și securitatea internă și și-a exprimat convingerea că reformarea altor instituții publice din R. Moldova va continua în același spirit al transparenței și eficienței: „Este foarte importantă fixarea și respectarea reciprocă a unui calendar de acțiuni, care să ne ducă spre realizarea obiectivelor stabilite în comun în termenul prevăzut”.

Catherine Ashton: „Moldova are perspectivă europeană și noi credem în alegerea făcută de ea”

De o importanță majoră a fost și întrevederea cu Înaltul Reprezentant al UE pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate Catherine Ashton, din partea căreia R. Moldova a primit aprecieri în ceea ce privește acțiunile întreprinse în procesul de integrare europeană. Cei doi au semnat Acordul-cadru de participare a R. Moldova la misiunile UE de gestionare a crizelor. „Prin semnarea acestui Acord, Moldova se transformă în contribuitor la securitatea regională și internațională, prin participare activă la politica externă și de securitate comună a UE”, a spus Vlad Filat.

Cu referire la etapele în care se află R. Moldova în procesul de integrare europeană, Catherine Ashton a spus că efortul autorităților moldovenești în implementarea condiționalităților privind alinierea la standardele europene sunt apreciate la Bruxelles. „Noi vedem că R. Moldova își îndeplinește toate angajamentele și este plenar angajată în procesul de integrare europeană

și noi, europenii, vă vom susține în continuare. Moldova are perspectivă europeană și noi credem în alegerea făcută de R. Moldova”, a spus Catherine Ashton. Ea a acceptat invitația premierului Vlad Filat de a efectua, în primăvara anului viitor, o vizită în R. Moldova. Până atunci, Catherine Ashton a reiterat sprijinul Uniunii Europene pentru R. Moldova și a îndemnat autoritățile de la Chișinău să mențină ritmul reformelor.

Andreea Ștefan

Iurie Leancă: „Avem la dispoziție cel puțin doi ani, până la următoarele alegeri...”

Fragmente din interviul acordat jurnalistei Valentina Ursu de la „Europa Liberă” de către Iurie Leancă, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, care face bilanțul activității diplomației moldovene în 2012.

Despre Acordul de asociere și Zona de liber schimb...

Semnarea Acordului de Asociere, împreună cu Zona de liber schimb, va însemna o schimbare calitativă în relația dintre R. Moldova și Uniunea Europeană și ne va permite să proiectăm viitorul țării într-un context politic, economic, inclusiv identitar mult mai clar. Dacă nu am fi ajustat legislația noastră la Acquis-ul comunitar european, nu am fi reușit să avansăm până în faza unde ne aflăm astăzi nici pe Acordul privind crearea zonei de liber schimb, nici pe Acordul de asociere în ansamblu. Deci, este foarte clar că acest proces e unul simultan - reformele de acasă, la procesul de armonizare a legislației și procesul de negociere cu colegii noștri de la Bruxelles. Nu e vorba de schimbarea pe hârtie a anumitor reguli de joc, ci și transpunerea lor în viață. Acum, de exemplu, faza a doua a dialogului pe vize înseamnă tocmai implementarea acestui cadru legal. La fel va fi și cu zona de liber schimb, doar atunci vom putea beneficia de șansa de a exporta pe piața europeană mai multe produse moldovenești, inclusiv cele care astăzi nu sunt exportabile din cauză că nu ne conformăm anumitor rigori. Când vom face această reformă, de câștigat vor avea și cetățenii, consumatori din R. Moldova, dar și exportatorii, pe o piață de peste cinci sute de milioane de oameni cu o capacitate de cumpărare foarte mare. Nu în zadar cetățenii noștri care locuiesc în Italia sau în Spania se integrează de minune - fac acest lucru pe motiv că sistemul politic, economic acolo, birocrăția există și funcționează în interesul cetățeanului, deci asta trebuie să facem la noi.

Despre Moldova și Ucraina, pe picior de egalitate

Nu suntem în competiție nici cu Ucraina, nici cu alte țări membre din Parteneriatul Estic. Este adevărat că în raport cu ucrainenii am realizat mai mult. De exemplu, pe Acordul de asociere ei sunt înaintea noastră, și este firesc pen-

EUROPA ACASĂ

Foto: parlament.md

tru că ei au început negocierile înaintea noastră cu cel puțin doi ani. Pe vize noi am început mai târziu decât ei, dar i-am devansat - ei încă se află la faza întâia, noi am trecut la a doua. Este în interesul nostru ca și ucrainenii să aibă același vector de politică externă. Moldova în momentul de față se poziționează foarte bine în acest context, având cele mai bune șanse și pentru semnarea Acordului de asociere împreună cu cel de liber schimb.

Despre Uniunea Euroasiatică

Răspunsul l-am dat, într-o manieră foarte clară, în 2009, atunci când a și fost constituită Alianța pentru Integrare Europeană și cred că ceea ce trebuie să facem acum, e să ne concentrăm pe reforme, reforme și încă o dată reforme, astfel încât să devenim tot mai compatibili cu practicile și standardele europene. Ca să demonstrăm cetățeanului avantajele, trebuie să ne mișcăm mult mai repede. Avem la dispoziție cel puțin doi ani, până la următoarele alegeri, avem o stabilitate în cadrul coaliției, mult mai mare decât înainte, astfel încât, prin aceste reforme să demonstrăm cetățeanului că ceea ce înseamnă europenitate, ceea ce înseamnă integrare europeană înseamnă beneficii înainte de toate pentru cetățean - cetățeanul să simtă pe propriul buzunar, pe calitatea vieții, pe infrastructura care există în R. Moldova.

Despre reacția Moscovei

Noi am formulat aceste interese într-o manieră foarte clară, am știut să promovăm aceste interese și, ceea ce este foarte important, să avem același limbaj și la Moscova, și la Bruxelles, și în alte capitale, astfel încât nimeni

să nu mai aibă anumite dubii vizavi de obiectivele noastre. Am recunoscut, de exemplu, relația cu Federația Rusă drept una foarte importantă și trebuie să facem tot ce este posibil pentru a avansa pe calea unei relații mai bune, să abordăm problemele care există și nu să le ascundem. Vorbeam de anumite diferențe în abordările pe problema conflictului transnistrean, prezenței militare sau necesității retragerii contingentului. Iată acum s-a conturat într-o manieră mai pregnantă problema energetică, deși ea exista dintotdeauna. Dar, cel puțin, suntem încă o dată parteneri previzibili și care sunt interesați sincer să aibă un dialog matur și bazat pe interesul reciproc al ambelor părți.

Despre relațiile moldo-române

Relația moldo-română ar trebui să treacă în perioada imediat următoare de la dialog politic foarte bun la proiecte foarte concrete, cu mare impact asupra viitorului R. Moldova. Sunt convins că după stabilizarea situației politice din România, odată cu crearea acestui guvern, vom putea discuta aceste proiecte, și nu doar discuta, dar trece la implementarea lor. Este vorba de proiectele energetice, de exemplu, sau cele de infrastructură. Asistența din partea Bucureștiului, una foarte importantă și una pe care o salutăm, deocamdată s-a axat pe proiecte mici. Sperăm că în anul viitor financiar poate vom putea beneficia de cel mai mult din asistența promisă de o sută de milioane de euro și atunci interconexiunea fizică, dacă doriți, dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, prin România, va fi una mult, mult mai puternic simțită.

Versiunea integrală a interviului o găsiți pe <http://www.europalibera.org>

Excelența Sa Matthias Meyer:

„Structuri administrative eficiente și justiție de încredere, combaterea corupției și dialog cu societatea - de toate acestea are nevoie R. Moldova”

Unul dintre cei mai influenți actori europeni, care în acest an a manifestat un interes deosebit pentru R. Moldova, este Germania. Cancelarul Angela Merkel a vizitat Chișinăul, aducând un puternic semnal de sprijin pentru parcursul european și pentru reintegrarea R. Moldova, oficiali din legislativul și executivul de la Berlin au avut mai multe vizite la Chișinău și au promovat cauza R. Moldova în instituțiile europene, iar oamenii de afaceri germani au venit cu noi investiții în țara noastră. Despre viitorul relațiilor moldo-germane, dar și al celor moldo-europene am discutat cu Excelența Sa Matthias Meyer, Ambasadorul Germaniei în R. Moldova.

Foto: © Copyright - Jörg Carstensen/dpa

Lina Grău,
pentru „Obiectiv European”

— Dle ambasador, pentru început, vă rog să ne spuneți cum apreciați parcursul european al R. Moldova și perspectivele acestuia?

— Bineînțeles că apreciez pozitiv cursul realizat de guvernul moldovean pentru apropierea de UE și de instituțiile europene. Guvernul Federal susține financiar și prin măsuri de consultanță la toate nivelurile acest proiect legat, din punct de vedere politic, de reforme vaste în societate. Prin acest curs politic - care, de altfel, a fost inițiat și de care s-a ocupat guvernul anterior - R. Moldova a creat procese ce impulsionează dinamic dezvoltarea țării. Astăzi R. Moldova se află în fața unor provocări mari. Proiectele de reformă în domenii precum Constituția, construcția statului, economia, justiția - pentru a menționa doar câteva - sunt atât de esențiale, încât țara pare uneori să ajungă la limitele gradului de absorbție. Dar succesul reformelor presupune înțelegerea oamenilor pentru necesitatea realizării schimbărilor. Atunci când decenii la rând s-a trăit altfel cineva poate să se întrebe: „De ce trebuie să accept aceste schimbări?”. Important pare să fie faptul ca oamenilor să li

se dea un răspuns la această întrebare, răspuns care să-i convingă de necesitatea unui nou mod de viață. Acasă, în UE, pornim uneori prea repede de la ideea că alți oameni vor opta în mod cert pentru modelul nostru de societate, făcând tot posibilul în aspirația lor către acest model pentru viața lor de zi cu zi. Pentru a face ca acest scop să fie unul cu adevărat dorit, guvernul moldovean trebuie să realizeze mai multe lucruri în viitor. Din punctul meu de vedere, deocamdată, guvernul nu a reușit să-i im-

presioneze pe oameni și nu i-a inclus destul de activ pe acest drum. Conform unui recent sondaj de opinie, în societate există impresia că reprezentanții guvernului folosesc frecvent cursul proeuropean pentru a se îmbogăți, pe când cetățeanului simplu acest curs nu-i aduce aproape nimic.

— Ce alte piedici - interne și externe - ar putea amenința un progres accelerat în direcția apropierii de Europa?

— La nivel intern, o piedică ar fi, în opinia mea, viteza cu care guvernul reali-

zează cursul de apropiere de UE. Aici, autoritățile acordă mai puțină atenție disponibilității și capacității oamenilor de a implementa reformele în societate și pun accent mai mult pe obiectivele din cadrul negocierilor cu Comisia Europeană. Cât ține de posibilele piedici externe, o problemă poate deveni, într-o anumită măsură, atitudinea de așteptare a părții moldovenești de a fi primită, deja în curând, în calitate de membră cu drepturi depline în UE, fără a avea o soluție recunoscută a conflictului transnistrean. De acest context trebuie să se ocupe atât partea moldoveană, cât și noi în cadrul UE. În această privință încă nu am auzit până acum răspunsuri convingătoare.

— Recent la Dublin, Irlanda, s-a încheiat o nouă rundă în formatul 5+2 pentru reglementarea conflictului transnistrean - un subiect pentru care Germania a manifestat un interes sporit în anul 2012. Ce perspective vedeți în această zonă, de vreme ce în ultimul timp negocierile par să bată pasul pe loc?

— Într-adevăr, cred că acum un an situația arăta mai bine. După alegerea lui Evgheni Șevciuk în calitate de conducător al regiunii separatiste în dialogul ambelor părți s-au profilat progrese, atmosfera discuțiilor se îmbunătățise considerabil. Au avut loc întreveneri tet-a-tet între prim-ministrul Vlad Filat și Evghenii Șevciuk, unele dintre acestea inclusiv cu

intermediere germană. Din păcate, tendința inițială nu s-a permanentizat. Manevrabilitatea ambelor părți, din cauza motivelor interne și externe, și-a atins limitele. Responsabilii de negocieri de la Chișinău presupun prea des că, în spatele cerințelor părții transnistrene, ar sta ademenirea spre pași din care ar decurge o recunoaștere oficială a statutului Transnistriei. La fel, Transnistria este, în ultimele luni, în mod evident ținută mai strâns la cheremul său de către Rusia. Respectiv, nu pot fi realizați chiar și cei mai mici pași ce sunt îndreptați spre îmbunătățirea situației oamenilor de pe ambele maluri, cum ar fi trecerea nestingherită a Nistrului. În pofida angajamentului mare al mediatorilor OSCE și Ucrainei, așa cum constatați și dvs., negocierile bat pasul pe loc. Dar, apreciez starea actuală, înainte de toate, ca pe o etapă de mișcare în curbă a negocierilor. Vântul poate să bată din nou din altă parte. Noi ne angajăm în continuare cu fermitate pentru susținerea pașilor mici de creștere a încrederii în relațiile dintre ambele părți. Pentru viitor, aceasta înseamnă muncă asiduă și multă răbdare. Și nu văd de ce această implicare nu ar trebui să aducă succes.

— Totuși, există o soluție pentru dilema „integrarea europeană versus reglementarea transnistreană”? S-a vorbit foarte mult despre modelul cipriot, au fost politicieni, inclusiv

europeni, care au spus că dacă poporul R. Moldova va dori să se integreze în UE, Transnistria nu ar trebui să devină o piedică în acest parcurs. Ce facem, în definitiv, cu Transnistria?

— Ambele procese depind unul de altul și trebuie să fie continuate cu cele mai bune intenții, căci nu există alternative. Ar fi ideal dacă s-ar înregistra progrese pe ambele direcții, dar pentru aceasta e nevoie de timp și răbdare. O acțiune pripită pe o direcție poată dauna evoluțiilor pe altă direcție. Soluții rapide nu vor apărea. E important ca toate părțile să lucreze la o consolidare a încrederii reciproce. Nu trebuie de permis ca să apară impresia că o parte pierde, iar cealaltă câștigă. R. Moldova nu aparține nici uneia din părți. Cel mai bine pentru identitatea țării este ca aceasta să fie percepută în calitate de punte dintre orizonturile culturale estice și cele vestice. Ar fi de dorit ca această atitudine să se impună pe toate părțile. Un efort prea mare realizat de una dintre părți s-ar putea dovedi ca o periclitare a existenței statului.

— Unde trebuie să se pună accentul pe intern, în R. Moldova, pentru a accelera procesul de reformare și, implicit, de integrare europeană?

— Din perspectiva politicii interne guvernul moldovean ar trebui, în mod consolidat, să-și orienteze activitățile de reformare asupra combaterii corupției, fenomen resimțit la toate nivelurile societății. În acest sens este solicitat sistemul judiciar al țării, care încă nu a prevenit flagelul corupției prin mijloacele necesare. Instituții precum Centrul Național Anticorupție, inclusiv personalul său, au devenit în prezent teme de discuție între diferite grupuri de interese. În același timp, Centrul nu a dezvoltat până acum niște linii directoare care să indice clar care vor fi acțiunile sale de viitor în combaterea corupției. Un alt pericol rezultă din faptul că Centrul nu s-a desprins suficient de mult de mediul politic și de diverse influențe. Tocmai de aceea, este important ca de urmărirea penală să nu fie scutiți reprezentanții niciuneia dintre categoriile profesionale. De asemenea, trebuie asigurată transparența maximă la utilizarea banilor publici - altminteri există pericolul ca proiectele importante de reforme să fie discreditate în ochii populației prin fenomene secundare criminale, de care cineva profită pe moment.

Foto: Bundesregierung/Bergmann

ÎN TRE PROVOCĂRI, REALIZĂRI ȘI SCHIMBAREA MENTALITĂȚILOR

Reforma administrației publice din țările Parteneriatului Estic, dezbătută la Chișinău

Responsabilii pentru reforma administrației publice din cele șase țări ale Parteneriatului Estic (PE), precum și experți internaționali în domeniu s-au întâlnit, la 13 decembrie, la Chișinău, pentru cea de-a treia reuniune a Panelului Reforma Administrației Publice din cadrul Platformei „Democrație, bună guvernare și stabilitate” a PE. Evenimentul a fost organizat la inițiativa Cancelariei de Stat a Republicii Moldova, cu suportul Serviciului European pentru Acțiune Externă, și a beneficiat de prezența partenerilor de dezvoltare și a diplomaților din țările ce sprijină procesul de reformă a administrației publice în țările-membre ale PE.

Ținută pe final de 2012, reuniunea a făcut o radiografie a reformelor realizate în ultimii ani în sistemul administrației publice din statele-membre ale Parteneriatului Estic, dar și a reiterat, o dată în plus, angajamentul acestor țări de modernizare și de europeanizare a administrației publice. „În 2013 se împlinesc șapte ani de când în R. Moldova a dema-

rat Reforma administrației publice. E un proces amplu, marcat de perioade mai intense sau mai lente, dar al cărui scop final este transformarea calitativă a întregului sistem administrativ al țării”, a declarat, în cuvântul inaugural, dl Roman Cazan, secretar-general adjunct al Guvernului (foto 1). Oficialul a menționat că reforma sistemului administrativ din R. Moldova face parte din procesul major de apropiere a țării de standardele UE, proces care va transforma Chișinăul într-un partener de încredere al Europei. „Suntem însă conștienți de faptul că reforma administrației publice nu se poate produce imediat, pentru că aceasta presupune, de o manieră hotărâtoare, schimbarea mentalităților”, a mai spus Roman Cazan. Totodată, el

a reiterat că, în domeniul administrației publice, Guvernul AIE nu va renunța la reformele demarate, ci, dimpotrivă, cu suportul partenerilor de dezvoltare, le va continua și amplifica.

Excelența Sa Ingrid Tersman, Ambasadoarea Regatului Suediei la Chișinău, a declarat că este încântată să ia parte la un asemenea eveniment, mai ales că Suedia este unul dintre inițiatorii și promotorii activi ai Parteneriatului Estic, dar și țară ce caută, în continuare, căi de a-și împărtăși experiența și de a sprijini țările PE în procesul de integrare europeană. „Una dintre valorile fundamentale ale democrației este o administrație publică funcțională și eficientă la nivel atât central, cât și local. Guvernul este ales pentru a servi cetățenilor - este o

asteptare pe care o am acasă, în Suedia, și suportul pe care-l oferim constant țărilor din regiune, inclusiv R. Moldova, urmărește aceeași înțelegere a esenței administrației publice”, a spus Ambasadoarea. Cât privește rezultatele înregistrate de R. Moldova în reformarea administrației publice, proces pe larg sprijinit de Suedia, dna Ingrid Tersman a menționat: „Știu că există încă multe provocări, iar mișcarea către o administrație publică eficientă a început de facto abia acum câțiva ani. Cu atât mai mult, profit de prilej pentru a lauda Guvernul R. Moldova pentru acest angajament fără precedent în procesul de reformare”.

„Modernizarea și eficiența administrației publice reprezintă principiile

Excelența Sa Ingrid Tersman

fundamentale ale activității Cancelariei de Stat”, a spus, la rândul său, dl Ruslan Codreanu, șeful Direcției generale coordonarea politicilor, a asistenței externe și reforma administrației publice centrale (foto 2). „Deviza noastră este „serviciul în beneficiul cetățeanului”. Și doar prin eforturi conjugate, cu susținerea societății civile, a întregii societăți vom reuși să construim ceea ce se numește o administrație modernă, care este cheia succesului oricărei democrații”, a adăugat el. În acest context, dl Roman Cazan le-a mulțumit tuturor partenerilor de dezvoltare care, pe durata mai multor ani, susțin R. Moldova în demersul de reformare atât financiar, cât și logistic sau prin expertiza oferită: Agenția Suedeză pentru Dezvoltare

Internațională (SIDA), care a sprijinit R. Moldova în implementarea Reforma Administrației Publice Centrale chiar de la inițierea acesteia; Banca Mondială, Guvernul Olandei, Programul ONU pentru Dezvoltare, Comisia Europeană.

Printre subiectele dezbătute pe durata reuniunii au fost situația privind reforma serviciului public, inclusiv modalitatea de recrutare a funcționarilor publici; transparența decizională, guvernarea deschisă și protecția datelor; managementul asistenței tehnice. Participanții au adus exemple concrete cu care s-au ciocnit în procesul de reformare a administrației publice dintr-o țară sau alta, au vorbit despre lecțiile învățate și au venit cu sugestii și recomandări. Cancelaria de Stat a Republicii Moldova, în calitate de instituție-gazdă, a prezentat realizările obținute în trei dintre componentele Reformei administrației publice centrale: reorganizarea instituțională; reforma serviciului public; e-guvernarea.

Andreea Ștefan

Excelența Sa Matthias Meyer:

„Structuri administrative eficiente și justiție de încredere, combaterea corupției și dialog cu societatea - de toate acestea are nevoie R. Moldova”

Pagina 3

Nu în cele din urmă, societatea civilă trebuie implicată mai mult în dezvoltarea și implementarea reformelor, pentru că aici nu ar trebui să se producă impresia că e vorba de o remodelare a societății susținută din afară și dirijată de sus.

— Domnule Ambasador, în ultimul timp au fost mai multe discuții privind climatul de afaceri din R. Moldova. Cum apreciați Dvs. acest

climat și cum se simt investitorii germani aici? Se știe că oamenii de afaceri germani sunt serioși, vin cu investiții nu atât în comerț și construcții - domenii ce aduc venit rapid, dar nu susțin la modul durabil creșterea economică -, cât în industrie și producere. Totodată, ei aduc cu sine o cultură a afacerii și a locului de muncă, care schimbă inclusiv mentalitățile la nivelul societății moldovenești. Cum se simt acești investitori în R. Moldova?

— Este o temă serioasă.

În ultimul timp climatul de afaceri în R. Moldova a provocat îngrijorare. Pentru companiile germane au existat parțial situații critice și nu doar experiențe pozitive. Aceste situații critice au ținut, înainte de toate, de vizibilitatea instituțiilor de stat, de siguranța juridică și de încrederea în promisiuni. Climatul de afaceri este, din toate punctele de vedere, un aspect sensibil. Orice om de afaceri decide, cumpănind asupra tuturor riscurilor de la fața locului, dacă trebuie

să deschidă o afacere sau nu. În acest sens el apreciază situația și prin comparație la nivel regional... R. Moldova depinde foarte mult de investițiile străine, deoarece țara aproape că nu produce nimic de sine stătător. Avantajul unei țări relativ mici este că oamenii se cunosc între ei și există, avându-se la bază premise bune, condiții-cadru ideale pentru o cooperare plină de încredere. În același timp, într-un astfel de mediu, nu este ușor să acoperi niște evolu-

ții negative. În foarte scurt timp ele sunt cunoscute de toți și pot afecta simțitor reputația țării. În viziunea companiilor germane este de dorit ca R. Moldova, în cadrul eforturilor de reforme, să se concentreze mai intens asupra dezvoltării unor structuri administrative și juridice de încredere. Și este extrem de important pentru etapa ulterioară de reforme ca să se combată corupția și să se facă reforma în justiție. Aceste aspecte sunt importante și pentru o

decizie pozitivă pe marginea celor trei documente care sunt pregătite pentru semnare în anul viitor - Acordul de asociere, Acordul de liberalizare a vizelor și Acordul de liber schimb cu UE. Până la semnarea acestora trebuie să fie înregistrate progrese solide în reformarea justiției și eradicarea corupției. Noi vă dorim succese mari și vă susținem în realizarea acestor demersuri!

- Și noi vă mulțumim pentru sprijinul oferit și... pentru interviu!

Integrarea europeană, cea mai bună opțiune strategică

← Pagina 1

Și asta pentru că ingredientele de bază „ale unei integrări europene de succes sunt funcționarii publici responsabili, forța de muncă capabilă și competitivă pentru sectorul real al economiei și o societate civilă puternică, ce ar contribui la atingerea scopurilor stabilite și la responsabilizarea guvernului pentru politicile adoptate”.

În opinia expertului, R. Moldova va beneficia de o deschidere economică mai mare din partea Uniunii Europene, atunci când va asigura o forță de muncă bine pregătită, flexibilă și competentă, și un mediu de afaceri care să conducă la creșterea volumului de investiții și la diversificarea pe sectoare a acestor investiții.

La rândul său, Cihan Sul-tanoglu, Consilier al Secretarului General ONU și Director regional pentru Europa și CSI al PNUD, a declarat că scopul dezvoltării umane este să lărgască alegerea și oportunitățile oamenilor, iar aspirațiile de integrare europeană și dezvoltarea umană să meargă mână în mână, ambele contribuind la o dezvoltare incluzivă și durabilă pentru cetățenii R. Moldova”.

Autorii raportului sunt de părere că impactul integrării europene a R. Moldova va fi mai mare, atunci când politicienii și factorii de decizie se vor axa mai mult pe cultivarea valorilor sociale mai apropiate de normele europene de bază (inclusiv toleranța față de minorități), decât să se bazeze pe convingeri sociale existente și să ia decizii agreeate de unele grupuri sociale mai puțin tolerante față de drepturile altor grupuri. De asemenea, în Raport se menționează că țara noastră trebuie să recupereze un decalaj important de dezvoltare, chiar față de statele cele mai puțin dezvoltate care au aderat la UE în anii 2000, în pofida ameliorării indicatorilor R. Moldova din ultimele două decenii. Pentru ca recuperarea să fie mai rapidă, R. Moldova trebuie să-și schimbe modelul de creștere economică, bazată în prezent pe remitențele emigranților și pe consum.

Liberalizarea regimului de vize, un pas important în procesul de integrare europeană

Unul dintre elementele-cheie ale procesului de euro-

integrare va fi liberalizarea regimului de vize dintre R. Moldova și UE, autorii Raportului fiind convinși că țara și cetățenii vor avea doar de câștigat în urma finalizării acestui proces. Și asta pentru că, regimul de vize odată ridicat, moldovenii se vor putea deplasa liber în țările Uniunii Europene, respectiv se vor îmbunătăți legăturile sociale dintre cei care muncesc peste hotare și cei rămași acasă. În același timp, după cum arată Raportul, temerile potrivit cărora liberalizarea regimului de vize va stimula emigrarea forței de muncă sunt exagerate. Iar Alexandru Oprunenco, specialist

în politici al PNUD, consideră că politicienii trebuie să promoveze mai bine ideea de integrare europeană, dar această idee să fie explicată pe înțelesul populației, pentru a nu lăsa loc de bănueli și interpretări. În acest sens, autorii raportului sugerează guvernului R. Moldova să adopte o strategie de comunicare mai eficientă privind integrarea europeană, pentru a beneficia de o susținere socială mai puternică.

Prezent la eveniment, prim-ministrul Vlad Filat a dat asigurări că o bună parte din recomandările înscrise în acest Raport se vor regăsi pe agenda guvernului. Premierul a declarat că integra-

rea R. Moldova în Uniunea Europeană nu este o alegere între Est și Vest, ci un proces de reforme care vizează cetățeanul de rând. „În urma acestui proces vrem să construim o Moldovă europeană, cu spitale, școli, universități, drumuri moderne, cu un sistem de protecție socială modern, cu salarii europene și cu perspective de viitor. Pentru acesta ne mișcăm spre UE și suntem conștienți de faptul că astfel, de fapt, construim Europa la noi acasă”, a subliniat Vlad Filat. Totodată, el a ținut să specifice că, în procesul de integrare europeană, R. Moldova beneficiază de susținerea majoră și generoasă a partenerilor externi.

În acest context, Ambasadorul Dirk Schuebel, șeful Delegației UE la Chișinău, a declarat că instituțiile europene și țările-membre vor continua să sprijine, pe toate căile, R. Moldova în calea sa de dezvoltare și de integrare în Uniunea Europeană.

„Pe de o parte, integrarea europeană poate fi percepută drept un proiect politic pe termen lung ce ar oferi moldovenilor și țării lor mai multe oportunități și libertăți. Pe de altă parte, sporirea libertăților și consolidarea capacităților umane reprezintă chiar esența conceptului dezvoltării umane”, este concluzia finală a Raportului.

CU UN VOLUM-RECORD DE ASISTENȚĂ EXTERNĂ, anul 2012 a întărit încrederea UE în cooperarea cu Moldova

Cea de-a doua întrunire de socializare a membrilor rețelei Twinning (dar și ai altor instrumente de consolidare instituțională) a avut loc, la 18 decembrie, în Chișinău, adunând peste 120 oficiali ai Guvernului, donatori, reprezentanți ai societății civile și mijloacelor de informare în masă.

Ședința a fost deschisă de prim-ministrul Vlad Filat, care a declarat că evenimentul este o dovadă a unei cooperări strânse de care se bucură Moldova și Uniunea Europeană: „Anul care vine va fi unul crucial: vom semna Acordul de Asociere, va fi creată Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător. Din acel moment, agenda pentru reforme va fi extinsă masiv și va necesita eforturi mai concentrate, responsabilități clar divizate și o implicare deplină a fiecărui funcționar”. Potrivit lui Filat, instrumentele de consolidare instituțională ale UE - Twinning, TAIEX și SIGMA - sunt elemente-cheie în implementarea obiectivelor Guvernului. În acest

context, el le-a mulțumit tuturor celor implicați în implementarea proiectelor Twinning: „Datorită aportului dvs. și a eforturilor considerabile din partea Cancelariei de Stat, utilizarea asistenței externe în Moldova a devenit mult mai transparentă în ultimul an. Elementul de bază al transparenței e responsabilizarea. Și este absolut necesar ca să asigurăm funcționalitatea acestor două elemente”.

Șeful Delegației UE la Chișinău, dl Dirk Schuebel, a declarat că acest an a fost cel mai de succes în cooperarea UE-Moldova de până acum. „În 2012, volumul asistenței UE pentru Moldova a atins cel mai înalt nivel

- 152 mln. euro, însemnând 41 euro per cetățean - recordul absolut în Vecinătate, ceea ce denotă încrederea UE în Moldova. „UE este mulțumită de utilizarea mijloacelor acordate Moldovei și încurajăm Guvernul să mențină ritmul de implementare a reformelor”.

În intervențiile lor, dna Natalia Gherman, viceministra Afacerilor Externe și Integrării Europene și dl Octavian Calmăc, viceministrul Economiei, au oferit participanților informație actuală despre mersul negocierilor cu privire la semnarea Acordului de Asociere, respectiv crearea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător. Potrivit

vorbitorilor, rezultatele recentelor runde de negocieri la Bruxelles pot fi apreciate drept bune, țara noastră făcând încă câțiva pași spre semnarea importantului Acord. Următoarele sesiuni au vizat statutul Twinning în Moldova, principalele mesaje ale „Raportului de evaluare a instrumentului de consolidare instituțională Twinning în țările Politicii Europene de Vecinătate”, dar și Twinning din perspectiva unui lider de proiect și a unui consilier rezident.

O sesiune aparte a fost dedicată partenerilor de dezvoltare: dna Nicola Harrington-Buhay, Coordonator Rezident ONU, ES Marius

Lazurcă, Ambasadorul României în Moldova și ES Keith Shannon, Ambasadorul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (foto 1), și-au exprimat opiniile privind necesitățile și posibilitățile pentru dezvoltarea instituțională în Moldova, dar și proiectele semnificative pentru 2013.

În finalul ședinței, dna Lucreția Ciurea, șefa Direcției asistență externă din cadrul Direcției generale coordonarea politicilor, a asistenței externe și reforma administrației publice centrale a Cancelariei de Stat și dr. Janos Zakonyi, șef de echipă a proiectului UE „Suport pentru Cancelaria de Stat - TTSIB”, și-au ex-

primat ferma convingere că Twinning este instrumentul schimbării pentru instituții: „Dar, pentru ca această schimbare să se producă, este nevoie de două elemente-cheie - transparență și responsabilizare. Organisme care transpun în practică aceste principii deja există”. Dnei Viorica Cărare, președintă a Consiliului Concurenței și dnei Lilia Bolocan, directoarea a Agenției de Stat pentru Proprietate Intelectuală (foto 2), le-au fost înmănat certificate de apreciere pentru contribuția personală la succesul proiectelor Twinning în instituțiile pe care le conduc.

PRIVIRE DIN EXTERIOR

Drumul european al R. Moldova, văzut diferit de presa din Est și cea din Vest

Vizitele din ultimele luni ale înalților oficiali europeni în R. Moldova și poziția țării noastre în cadrul Parteneriatului Estic (PaE) provoacă polemici în paginile ziarelor din afară. Astfel, dacă în publicația ucraineană „Kyiv Post” R. Moldova e prezentată ca o istorie de succes printre țările PaE, cu șanse sigure de a fi aproape de Uniunea Europeană până în 2020, în „The Economist” reformele interne ale R. Moldova și cursul său european sunt puse, mai mult sau mai puțin, la îndoială.

„R. Moldova este lider în ceea ce privește progresul democratic printre țările post-sovietice din afara UE.

Avansarea pare să se fi accelerat începând cu anul 2009, momentul în care prim-ministrul pro-european Vlad Filat a declarat că opțiunea europeană a țării este ireversibilă”, scrie Kyiv Post. Totodată, publicația relatează că, din moment ce relațiile Ucrainei cu UE rămân reci, vecina sa mai mică, R. Moldova, a ieșit în lumina reflectoarelor. Mai mult, în timp ce liderii de la Kiev sunt tot mai evitați în Occident, progresele Chișinăului au culminat cu vizitele recente ale președintelui Comisiei Europene, José Manuel Barroso, și a cancelarului german Angela Merkel. Totuși, în cadrul aceluiași material, Dirk Schuebel, Ambasadorul UE la Chișinău, a declarat pentru Kyiv Post că, deși R. Moldova a realizat lucruri bune, rămân multe de făcut în ceea ce privește reformele interne, inclusiv îmbunătățirea activității instituțiilor judiciare și executive, a mediului investițional, și, înainte de toate, combaterea corupției. „UE speră că vor exista progrese înaintea semnării Acordului de Asociere și în ceea ce ține de eventuala aderare la UE, R. Moldova se îndreaptă în direcția cea bună”, a spus dl Schuebel. Iar la întrebarea „Unde va fi R. Moldova în anul 2020?”, Ambasadorul și-a exprimat speranța că „va fi foarte aproape de Uniunea Europeană până atunci”.

KyivPost
INDEPENDENCE. COMMUNITY. TRUST

„Moldova nu este încă o țară de succes a Parteneriatului Estic” titrează, de cealaltă parte, publicația britanică „The Economist”.

Potrivit revistei, deși R. Moldova iese în evidență printre vecinii estici ai UE și a depășit Indicele Parteneriatului Estic, care compară

The Economist

reformele în cele șase state membre ale acestuia, țara noastră are încă probleme mari. „Este unul dintre cele mai sărace state din Europa chiar dacă, după cum a subliniat președintele Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso, R. Moldova beneficiază de cel mai mare sprijin în cadrul Politicii Europene de Vecinătate, asistența financiară constituind 41 € pe cap de locuitor. Corupția înfloarește, iar conflictul înghețat din Transnistria rămâne nerezolvat, în ciuda progreselor obținute în acest an”, scrie „The Economist”. În același timp, scrie publicația, aderarea R. Moldova la UE constituie într-o măsură tot mai mică un subiect tabu pentru reprezentanții UE, în timp ce, neoficial, unii diplomați europeni nu sunt de acord cu faptul că, în conformitate cu Politica Europeană de Vecinătate, R. Moldova a fost inclusă în același grup cu Azerbaidjan și Belarus, și susțin că locul ei ar trebui să fie alături de țările din Balcanii, cum ar fi Albania sau Bosnia și Herțegovina, care sunt privite ca potențiale candidate la aderare.

Jurnalisticul britanic menționează însă că moldovenii nu ar trebui să speră că anumite lucruri se vor întâmpla prea curând, în contextul în care zierele din Chișinău afirmă că „R. Moldova nu va adera la UE. Niciodată!”. „Ca mulți alții din Chișinău, el (editorul moldovean - n.r.) ar dori să vadă R. Moldova în UE, dar este sceptic din cauza ritmului lent al reformelor și a luptei ineficiente cu corupția, deși Guvernul manifestă o poziție pro-europeană fermă”, conchide publicația „The Economist”.

Victoria Vlad

CENTRUL ROMÂN PENTRU POLITICI EUROPENE:
2013 ESTE ANUL CHEIE
pentru integrarea R. Moldova

La 29 noiembrie, cu ocazia vizitei președintelui Comisiei Europene, Jose Manuel Barroso, la Chișinău, Centrul Român pentru Politici Europene (CRPE) a lansat un raport în care arată că anul 2013 va fi crucial pentru ca R. Moldova să demonstreze caracterul ireversibil al negocierilor cu Bruxellesul și să devină prima poveste de succes a Parteneriatului Estic. CRPE atrage însă atenția și asupra principalelor intervenții, în special, ale Moscovei, care pot complica negocierile Moldovei cu Uniunea Europeană.

2013 poate fi anul în care R. Moldova se va desprinde din plutonul statelor din Parteneriatul Estic. Aderarea „undercover” care se întâmplă în ultimii ani leagă Chișinăul de UE la un nivel mai profund decât unele țări din Balcani care au o perspectivă de a deveni membri, afirmă autorii raportului. Drept dovadă CRPE analizează în detaliu dosarele de negociere R. Moldova - UE:

- 1. Acordul de Asociere va ridica relația cu Europa la un nivel de asistență nou, care prevede ajutor financiar și tehnic pentru modernizarea țării și pregătirea ei pentru viitoarea integrare;**
- 2. Acordul de Liber schimb aprofundat și comprehensiv (DCFTA, parte a Acordului de Asociere, dar negociat separat) va integra de facto Moldova în piața unică europeană;**
- 3. Moldova e primul stat din Parteneriatul Estic ce a trecut în etapa a doua a planului privind liberalizarea vizelor, iar ridicarea acestora, în a doua parte a lui 2013 sau în primele luni din 2014, este previzibilă.**

Totodată, se adună semnele că Rusia își pierde răbdarea și că nu va lăsa ușor Chișinăul să-și urmeze calea europeană. Dosarele în care Moscova poate complica negocierile sunt unele dintre cele mai importante. Șantajul energetic exercitat de Rusia este unul dintre ele, dar se întoarce împotriva sa. Executivul de la Bruxelles tratează deja cazul Moldovei ca parte a relației tensionate pe care o are cu „Gazprom”, acuzat de practici neconcurențiale la nivelul UE. Ancheta Comisiei ar putea afecta poziția dominantă a „Gazprom” în Europa, iar legarea celor două teme e o veste bună pentru R. Moldova, care nu e lăsată singură. Refuzul administrației de la Tiraspol de a fi parte din noul acord comercial cu UE înseamnă ieșirea companiilor de acolo de pe piața europeană. Un asemenea refuz este motivat doar politic și credem că este preambulul unui scenariu de auto-

timizare a regiunii Transnistrene menit să torpileze negocierile dintre Chișinău și Bruxelles.

Nu în ultimul rând, campania Partidului Comuniștilor din R. Moldova pentru aderarea la Uniunea Vamală Rusia-Belarus se înscrie în același trend, de a face mai fragile negocierile Chișinăului cu UE. Campania se bazează pe o necunoscută (Uniunea Vamală nu poate funcționa în mod onest ca un reglementator supranațional, câtă vreme are un hegemon în Rusia) și pe o minciună (PCRM acreditează ipoteza potrivit căreia R. Moldova poate fi și parte a spațiului economic european, și poate adera și la Uniunea cu Rusia).

Câteva întrebări și răspunsuri esențiale, ce se regăsesc în raportul CRPE

Cum să răspundă Chișinăul agresivității Moscovei?

Agresivitatea Rusiei față de Moldova trebuie întâmpinată cu calm și prin înțelegere cu partenerii europeni. Chișinăul trebuie să europeanizeze relația cu Moscova, pentru că îi va fi mai bine în negocieri ca parte a unor dosare UE - Rusia decât singur în fața șantajelor pe energie și a Transnistriei. Negocierile cu Tiraspolul sunt secundare față de relația cu UE. R. Moldova are însă nevoie de timp, pentru ca în 2013 să facă ireversibile progresele în dosarul european.

De ce nu are sens un contract pe termen lung cu Rusia?

Politica de liberalizare a UE împinge Europa spre o piață comună energetică. În mod tradițional, „Gazprom” avea acorduri cu fiecare stat UE în parte, înțelegeri motivate politic, și fiecare stat-„client” era captiv al pieței naționale proprii. Prin interconectare, devine posibilă tranzacționarea transfrontalieră a energiei. Contractele pe termen lung cu „Gazprom” nu mai au sens, din moment ce prețul va varia în mod cert, iar competiția îl va trage în jos. Dorința R. Moldova pentru un contract pe cinci ani are deci sens în noua realitate. „Gazprom” vrea un contract pe termen lung și folosește „mușchii politici” ai Rusiei pentru a abuza de poziția sa dominantă în Moldova.

De ce este Bruxellesul de partea Moldovei în „șantajul energetic”?

UE a avut o reacție viguroasă de apărare a Moldovei. Comisarul european pentru energie, Günther Oettinger, a vorbit direct de „șantaj pur”, a declarat că e „inacceptabil” și a cerut statelor membre să aibă o poziție unitară de sprijin a Moldovei. E foarte important că Oettinger a legat tema relației energetice R. Moldova - Rusia de tema relației Bruxelles - Moscova. Declarațiile vin pe fondul unei nervozități majore în relația Comisie - Rusia tocmai în zona energetică. Directoratul pentru Competiție din Comisie a anunțat o amendă de zece miliarde de euro pentru „Gazprom” pentru abuz de poziție dominantă. Kremlinul crede că va rezolva politic acest caz, dar nu va putea. Nici măcar Franța, Germania și Italia nu și-au putut apăra propriile companii energetice față de amenzi și cererile de liberalizare ale Comisiei Europene. Astfel, R. Moldova începe să simtă avantajul de a nu fi singură...

Cum poate Chișinăul să garanteze consumatorilor europeni că produsele respectă standardele de calitate, dacă nu controlează Transnistria?

Cert e că la intrarea în vigoare a DCFTA pot exista două soluții mari: a) Chișinăul certifică într-o formă sau alta produsele din Transnistria sau b) Transnistria este exclusă din noul regim comercial, iar Chișinăul transformă actuala linie administrativă într-o graniță comercială exterioară a spațiului economic european, cu controale stricte și tarife vamale semnificative. Aceste detalii sunt cunoscute la Tiraspol, iar termenul este foarte scurt. Există angajamente pentru semnarea DCFTA la Summitul Parteneriatului Estic de la Vilnius, în 2013. De unde atunci atitudinea obstructionistă a Tiraspolului împotriva propriei economii? Dat fiind precedentul dinainte de 2006, sunt motive să credem că Tiraspolul și Moscova pregătesc o strategie a victimizării - analiștii apropiați Tiraspolului deja repetă, la întâlnirile internaționale, că Transnistria nu a fost parte din negocieri, deși aceasta a fost alegerea ei.

Andreea Ștefan

Raportul integral poate fi citit pe site-ul CRPE www.crpe.ro unde, la rubrica „CRPE Chișinău” - secțiune dedicată exclusiv R. Moldova - găsiți analizele și rapoartele elaborate de CRPE despre situația din R. Moldova.

**SOCIETATEA CIVILĂ ÎN COMUN
CU REPREZENTANȚII AI GUVERNULUI AU ELABORAT**

recomandări privind integrarea europeană

Victoria Vlad

Reprezentanții ai Guvernului și ai societății civile au prezentat la 19 decembrie, în cadrul Conferinței de încheiere a Proiectului „Convenția Națională pentru Integrarea Europeană”, un șir de recomandări privind integrarea europeană. Scopul proiectului a constat în stimularea dezbaterilor ample și formularea recomandărilor pentru structurile guvernamentale, cu participarea societății civile, pentru a adopta și implementa acquis-ului comunitar în R. Moldova.

Proiectul a fost implementat de IDIS „Viitorul”, Asociația pentru Politică Externă și „Expert-Grup”, cu susținerea financiară a Ministerului de Externe al Slovaciei, în perioada octombrie 2011 - decembrie 2012. Recomandările au fost elaborate în patru grupuri de lucru formate în cadrul proiectului - Vize, frontiere și regiunea transnistreană; Agricultură; Dezvoltare regională; Comerț, servicii, concurență - și au fost adoptate prin consens de experții guvernamentali și non-guvernamentali. Potrivit dnei Natalia Gherman, viceministră a Afacerilor Externe și Integrării Europene, proiectul a contribuit la eficientizarea procesului de integrare europeană. „Am reușit să implementăm condițiile primei faze de negocieri a Regimului de liberalizare a vizelor și am trecut la faza doi. Contăm pe expertiza oferită de societatea civilă, dar și pe experiența Convenției în procesul de extindere a informării și comunicării și în restul regiunilor țării, nu doar în capitală. Desigur, mizăm și pe suportul și exemplul Slovaciei în această direcție”, a subliniat dna Natalia Gherman. La rândul său, Peter Brezani, directorul Centrului Slovac pentru Politică Externă, a dat asigurări că Slovacia va susține și

Natalia Gherman și Eugen Revenco

în continuare R. Moldova în procesul de aderare la Uniunea Europeană, iar în curând la Chișinău va fi deschisă o Ambasadă a Slovaciei.

Cornel Ciurea, coordonatorul proiectului, a precizat că în 2013 proiectul va fi extins prin crearea unui grup de lucru pe regiunea transnistreană și organizarea meselor rotunde și în alte localități decât Chișinău. Recomandările au fost prezentate de fiecare dintre coordonatorii grupurilor de lucru, precum urmează:

Vize, frontiere și regiunea transnistreană

(Eugen Revenco, APE)

- consolidarea acțiunilor de informare și comunicare directă și continuă dintre autorități și cetățeni, bazată pe o strategie de comunicare privind procesul de liberalizare a regimului de vize asigurată cu resurse bugetare;
- evaluarea impactului reformelor și politicilor elaborate de Guvern;

Agricultură

(Tudor Robu, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare)

- utilizarea instrumentelor moderne de marketing;
- elaborarea politicilor în domeniul susținerii producătorilor agricoli și

asigurarea implementării lor;

- creșterea permanentă a gradului de liberalizare a produselor moldovenești exportate în UE;
- promovarea produselor agro-alimentare pentru export în UE;
- utilizarea instrumentelor eficiente de protecție a sectoarelor sensibile din domeniul agriculturii și industriei alimentare
- atragerea fondurilor europene pentru implementarea DCFT;
- reforma sistemului de siguranță a alimentelor pentru accesul pe piața UE.

Dezvoltare regională (Svetlana Rogov, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor)

- îmbunătățirea cadrului strategic în domeniul dezvoltării regionale (la nivel național, sectorial, regional etc.);
- dezvoltarea instituțională a ADR-ului cu extinderea la nivelul fiecărui raion din regiune prin personal desconcentrat angajat;
- dezvoltarea capacităților instituționale și de management a autorităților în domeniul dezvoltării regionale (organizarea activităților de instruire a reprezentanților APL în domeniul dezvoltării regi-

onale, scrierea de proiecte, atragerea investițiilor etc., dezvoltarea capacităților de consultanță a ADR etc.).

Comerț, servicii, concurență

(Iurie Gotișan, „Expert-Grup”)

- crearea unei liste cu contacte ale specialiștilor vamali și cei a supravegherii pieței;
- elaborarea Liniilor directe pentru a promova o cooperare mai strânsă și cele mai bune practici între autoritățile vamale și de supraveghere a pieței;
- sporirea gradului de protecție a drepturilor consumatorilor, combaterea practicilor comerciale incorecte ale comercianților în relațiile cu consumatorii;
- implicarea mai activă a consumatorilor în elaborarea noilor reglementări și politici în domeniu;
- fortificarea capacităților instituționale de protecție și promovare a sănătății în raport cu factorul alimentar, inclusiv pentru a comunica riscurile către consumator;
- asigurarea informării corecte, inteligibile și oneste a consumatorului de către producător;
- armonizarea standardelor cu UE și cele internaționale (ISO).

SFÂRȘIT DE AN ÎN PARLAMENTUL EUROPEAN

Premiul Nobel pentru Pace a fost oferit cetățenilor europeni

La 19 decembrie, Președintele Parlamentului European, Martin Schulz, președintele Comisiei Europene, José Manuel Barroso și reprezentantul președinției cipriote a Consiliului UE, Andreas Mavroyiannis, au oferit simbolic Premiul Nobel pentru Pace de anul acesta invitaților ce au reprezentat popoarele Europei. „Avem pace grație UE”, a spus președintele Schulz în cadrul discursului din plen. „Nu există loc mai potrivit pentru Premiul Nobel pentru Pace decât în mijlocul reprezentanților aleși ai cetățenilor europeni”, a adăugat el, după ce a salutat toți participanții, printre care și zece tineri selectați în cadrul unei competiții pe Facebook. „În istoria Europei nu a existat nicio zi fără război, omoruri, violuri, copii răpiți, case arse și pământ devastat. Avem pace grație UE. „Acest premiu este o onoare, dar și un avertisment: nu trebuie să punem în pericol moștenirea istorică și viitorul pașnic pentru copiii și nepoții noștri”, a mai spus dl Schulz. „Astăzi, să fii european este parte a unui întreg construit din valori și principii și bazat pe demnitate umană, libertate și justiție”, a menționat în cadrul aceleiași ceremonii de premiere José Manuel Barroso. Parlamentul European organizează o expoziție despre Premiul Nobel în clădirea din Strasbourg.

Erasmus nu mai este în pericol

Programul pentru mobilitatea studenților și profesorilor, Erasmus, care întâmpina dificultăți din cauza deficitelor bugetului UE pe 2012, este în afara oricărui pericol. Parlamentul European a sprijinit acordul prin care facturile restante sunt acoperite de fonduri suplimentare de șase miliarde de euro, dar și bugetul pe 2013. De la lansarea programului în anii '80, trei milioane de studenți și profesori au studiat și lucrat în străinătate cu ajutorul burselor Erasmus. Ca destinație de top sunt universitățile din Spania, Franța și Germania. Erasmus face parte din Programul de învățare pe tot parcursul vieții, care permite europenilor să învețe și să își dezvolte noi deprinderi de-a lungul vieții. Erasmus este dedicat educației universitare și scopul general al programului este de a crea o Zonă europeană a educației superioare.

Inima lui Havel: tribut adus luptei pentru libertate și democrație

O inimă din neon a fost aprinsă pe 17 decembrie pe fațada clădirii principale din Bruxelles a Parlamentului European, la un an de la moartea lui Václav Havel - disidentul devenit președinte cehoslovac, apoi ceh -, pentru a aminti de contribuția lui la libertatea europeană. Vicepreședintele Parlamentului European, Oldřich Vlasák, care a găzduit evenimentul, l-a descris pe Havel ca un „simbol al luptei pentru libertate și democrație”, al cărui crez era că „adevărul și dragostea trebuie să învingă minciunile și ura”. Opera de artă preia inima pe care Václav Havel o desena întotdeauna alături de semnătura sa. Aceasta a fost instalată prima dată în 2002 pe Castelul din Praga în semn de rămas bun față de Havel, când mandatul său de președinte s-a încheiat. Inima va rămâne la Parlamentul European până la sfârșitul lunii ianuarie 2013. „Pentru mine, Václav Havel este un simbol al luptei pentru libertate și democrație, al luptei împotriva totalitarismului și comunismului. Republica Cehă s-a întors, grație lui Havel, în Europa. Havel este o personalitate cu importanță europeană, chiar globală, care a contribuit la încheierea războiului rece și demolarea zidului dintre est și vest”, a spus Oldřich Vlasák.

Selecție de Andreea Ștefan

INTEGRAREA PRIN ARTĂ

Crăciun moldovenesc în Portugalia

La cumpăna dintre ani, nimeni nu se cade să fie trist și însingurat. De aceea, moldovenii din Portugalia se adună cu bucurie de sărbători. Un minunat prilej le-a fost oferit de către Centrul de cultură și artă „Trei culori” (președinte Valeriu Ticu), animatorul Festivalului de tradiții și obiceiuri de iarnă „Deschide ușa, creștine!”. A nins, astfel, la Lisabona: nu cu fulgi, ca acasă, ci cu voie bună și cu urări de noroc și prosperitate.

Aflat la a doua ediție, Festivalul restabilește demnitatea sărbătorii, întreține atmosfera magică deosebită, spiritul de casă mare dorită de oaspeți dragi; sala și scena au fost frumos împodobite prin strădania familiei Ticu - Valeriu, pictor, amator de teatru și de poezie, soția Lenuța și cei doi feciori, Gheorghe și Mihai, studenți la Universitatea Tehnică -, precum și a artistului plastic Valentin Guțu și a floristului Ion Rotaru. Concertul a debutat cu un cadou muzical din partea prietenilor portughezi: Corala „Tejo” (dirijor Carla Aires) a interpretat un program de muzică sacră și colinde tradiționale lusitane. Asociația culturală românească „Bucovina” (conducător Adrian Salvar) a sporit fascinația serii cu un șir de dansuri populare și colinde străvechi, spre încântarea zecilor de copii care absorbau cu toată ființa melosul popular și dulcele nostru grai.

Căci, asta îi diferențiază pe compatrioții noștri aduși de destin pe malurile Oceanului Atlantic de cei ajunși, bunăoară, la Moscova și chiar în Italia. În Portugalia s-au stabilit întâi bărbații, angajați pe șantierele de construcție sau la muncile agricole, care apoi, aranjându-se legal, s-au făcut luntre și punte ca să-și întregească familiile. Deși, de cele mai multe ori, copiii vorbesc între ei în portugheză, în familie se respectă româna și astfel de sărbători colocoale sunt de mare ajutor în păstrarea conștiinței identitare.

În clinchete de clopoței în scenă s-au produs artiștii mult apreciați ai Centrului Cultural Moldav (director Oleg Boghenco); grupul de dans „Hora moldovenilor” (conducător Ion Dănilă) a încins călcăiele publicului, îndemnându-l la joc. Seara a continuat cu alte colinde și urări inspirate, aduse în scenă de Asociația Culturală de la Benavente (conducător artistic Ecaterina Secu). Tot de

la Benavente a sosit și reprezentanța teatralizată „Capra”, făcând deliciul spectatorilor. O prezență deosebită au fost cei doi frațiori Ciobanu, Vadim și Octavian, declamând cu dăruire poezii de inspirație creștină, descoperite în caietul bunelului lor basarabean. Punctul culminant al evenimentului l-a constituit recitalul Mariei Iliuț și al lui Victor Botnaru, maeștri în artă, reprezentând frumusețea folclorului ca Dumnezeu în manifestare și reunind familia de suflete înfiorate de vestea Nașterii Mântuitorului: *steaua sus răsare, ca o taină mare...*

Totți colindătorii au fost răsplătiți cu crăciunei aromitori, copti de brutarii portughezi de la Pastelaria „Condestal”, iar pe masă luminau colacii mari cât roata carului, meșterii de doamna Zinaida Ciobanu de la Benavente. Duminică, Festivalul a continuat la sud (unde muncesc legal peste 5000 de moldoveni): în orașul Faro a fost lansată Asociația culturală

„Tezaur”, președinte Mariana Melinte. Prestația Mariei Iliuț și a lui Victor Botnaru, a fost, firește, aclamată și aici. Cireașa de pe tort au constituit-o colindele grupului de copii ce frecventează școala de sâmbătă a nou createi Asociații.

Evenimentul cultural a beneficiat de prezența dlui Victor Lutenco, șeful Biroului pentru Relații cu Diaspora al Guvernului R. Moldova. Victor Lutenco a pus la dispoziția asociațiilor moldovenești loturi de manuale și literatură artistică în limba română, și a înmănat Diploma de Gradul I a Guvernului lui Jose Macario Correia, președintele Camerei Municipale Faro, apreciind astfel sprijinul permanent acordat diasporei moldovenești. De asemenea, s-a convenit asupra stabilirii unui parteneriat între Faro și Orhei, prin analogie cu Ungheni și Cascais, orașe înfrățite de ceva vreme.

Pentru moldovenii din Portugalia, sărbătorile au început cu bine. Iar la 4 ianuarie 2013 ne dăm întâlnire la o seară de poezie cu Vasile Romanciuc și cu laureații concursului de poezie și desen, organizat de Asociația „Trei culori”. Un sămbure de lumină de acasă în iarna vitregă și cețoasă...

Larisa Turea,
de la Lisabona,
pentru „Obiectiv European”

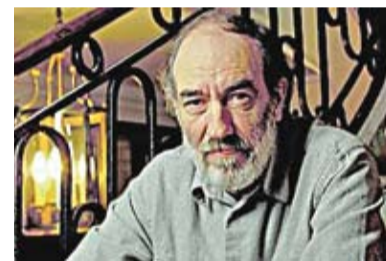
Ceramica de Horezu în Patrimoniul Cultural UNESCO

Ceramica de Horezu a fost inclusă de UNESCO în Patrimoniul cultural imaterial. Decizia a fost luată la Paris, în cadrul celei de-a șaptea sesiuni a Comitetului Interguvernamental de Protejare a Patrimoniului cultural imaterial. Potrivit site-ului UNESCO, confecționarea ceramicii de Horezu este „un meșteșug tradițional unic”, practicat atât de bărbați, cât și de femei în partea de nord a județului Vâlcea. În Lista patrimoniului cultural imaterial al umanității România mai apare cu *ritualul călușului* (2008), și cu *doina* (2009). În primăvara acestui an România a trimis alte trei dosare, spre a fi analizate de comitetul UNESCO de specialitate anul viitor, în care sunt documentate, în vederea înscrierii în Lista patrimoniului imaterial, *colinda-tul în ceată bărbătească* (propunere comună cu R. Moldova) și *pelerinajele de la Mănăstirea Moisei* (Maramureș) și *Șumuleu Ciuc* (Harghita).

Poetul Jean-Claude Pirotte a luat Premiul Goncourt

Premiul Goncourt pentru poezie i-a fost decernat belgianului Jean-Claude Pirotte. Scriitor și pictor, mare călător în tinerețe, Jean-Claude Pirotte s-a născut la Namur, Belgia, în octombrie 1939. A fost avocat aproape zece ani, dar a fost înlăturat din barou pentru un delict (un client de-al său a încercat să evadeze) pe care a negat mereu că l-ar fi comis. Condamnat la 18 luni de închisoare, a fugit în Franța, unde a dus o viață destul de dezorganizată până la prescrierea pedepsei, în 1981. S-a întors atunci în orașul natal și și-a reluat cursul normal al vieții. Romancier, cronicar, editor și poet, Jean-Claude Pirotte a publicat circa 50 de cărți-articole, poeme și prefețe. De-a lungul carierei, scriitorul a primit numeroase premii, culminând în 2012 cu Marele Premiu pentru poezie al Academiei Franceze.

Un tablou de Salvador Dali, vândut la licitație

Un tablou de Salvador Dali, realizat pentru un proiect cinematografic al regizorului Fritz Lang, a fost vândut cu două milioane de euro la o licitație organizată la Paris. Realizat în 1941, în ulei și guașă, acest tablou de dimensiuni reduse (22,5 x 30,3 centimetri), a fost cumpărat de un colecționar european. Pictura a fost realizată de Dali în timpul sejurului său în Statele Unite ale Americii, pentru filmul „Moontide” (1942) de Fritz Lang. Deoarece, în urma unui conflict între studiourile Fox și Fritz Lang, regizorul a fost înlocuit cu Archie Mayo, desenele lui Dali nu au fost folosite, în cele din urmă, în acel film. Pictorul și-a folosit însă creațiile sale în cinematografie, în 1945, în pelicula „Spellbound” de Alfred Hitchcock. Salvador Dali a colaborat apoi cu Walt Disney pentru desenul animat „Fantasia” (1940).

Peter Greenaway dorește să realizeze un film despre viața lui Constantin Brâncuși

Renumitul regizor britanic Peter Greenaway are în vedere realizarea unui film despre viața lui Constantin Brâncuși. Filmul, aflat în stadiu de dezvoltare și având deocamdată

un titlu provizoriu - „Brâncuși: De la București la Paris” - ar urmări călătoria făcută de artistul în vârstă de 28 de ani în 1904, în mare parte pe jos, plecând din România și trecând prin Budapesta, Viena, Munchen, Zurich, Basel și Langres, muncind ca zilier pentru a se putea întreține. Greenaway va fi mai puțin axat pe detaliile călătoriei și mai mult pe modul în care Brâncuși a ajuns un modernist revoluționar, rămânând însă fidel rădăcinilor sale tradiționale românești.

(S. B.)

POLITICI CULTURAL-ECONOMICE

Muzeul Luvru și-a deschis o filială în nordul Franței

Pe 4 decembrie, în prezența președintelui François Hollande, la Lens, în nordul Franței, a fost inaugurată o filială a Muzeului Luvru. Proiectată de arhitecți japonezi, clădirea muzeului, din aluminiu și sticlă, se află pe locul unei mine de cărbune a cărei exploatare s-a încheiat în 1960.

Deschiderea unui muzeu Luvru la Lens, cea mai săracă zonă a Franței, este văzută drept o încercare de a revitaliza un fost oraș minier de 35.000 de locuitori, unde șomajul atinge 16%.

Regiunea Nord-Pas-de-Calais care a investit aproape 60 la sută din cele peste 150 mln. de euro necesare proiectului, mizează anual pe 500 de mii de vizita-

tori. Noul muzeu speră să urmeze calea bătută de două dintre modelele sale instalate tot în regiuni economice defavorizate - Muzeul Guugenheim de la Bilbao, aflat într-un fost bazin siderurgic al Țării bascilor și filiala din Metz a Muzeului Beaubourg, amplasată într-o fostă regiune siderurgică din estul Franței. Anunțul despre intenția de a deschide un satelit al celui mai mare muzeu din lume a fost făcut acum zece ani de către directorul acestuia, Henri Loyrette. La acel moment au fost înregistrate numeroase candidaturi. „Mulți au zămbit ironic, auzind de candidatura orașului Lens. Orașelul marcat de crize succesive - a fost complet distrus în primul război mondial, apoi a suferit din cauza crizei

cărbunelui din anii '60-'70 - a câștigat totuși în fața vecinilor săi mult mai cunoscuți, precum Lille sau Arras. Cred că amplasarea muzeului Luvru aici e ceva extrem de important și de glorios atât pentru noi, cât și pentru întreaga zonă”, a menționat Henri Loyrette pentru RFI.

Muzeul se întinde pe o suprafață de 3600 metri și găzduiește 207 de exponate aduse din rezervele sau sălile Luvrului din Paris. Sculpturi grecești și egiptene, da Vinci, Rafael sau Delacroix - localnicii sau turiștii au ce vedea la Lens în „galeria timpului”, cât și în expoziția temporară dedicată acum, la deschidere, Renașterii.